

μελαχρύψον χρῶμα π. χ. τῶν Λαπάνων, Φιγγῶν κλπ., οἵτινες καὶ τρέφονται καὶ ζῶσι κακῶς.

Παρετηρήθη δὲ ἐσχάτως ὅτι ἐκ τῶν μεταναστευόντων εἰς Ἀφρικὴν ἡ εἰς Ἀμερικὴν οἱ μελαγγρινοὶ δὲν προσβάλλονται τόσον εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἐπιδημικῶν ἀσθενειῶν, ὅσον οἱ ξανθοί. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀν εἴνε ἀληθής, φαίνεται ὅτι τόποι τινὲς εὐνοοῦσιν ὥρισμένον χρωματισμόν, ὅστις ἐγκατασταθεὶς ἔκει ἐτελειοποιήθη καὶ κατέστη ἐπειτα κληρονομικός. Ωστε οἱ ἀπαξ ἀποκτήσαντες διὰ φυσιολογικοὺς λόγους μέλαν χρῶμα εὐνοούμενοι ὑπὸ τοῦ κλίματος, ὅπερ δείκνυται ἀδυσπητον πρὸς τοὺς ἄλλως κεχρωματισμένους, καθίστανται οἱ γενάρχαι φυλῶν καὶ ἔθνων.

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

ΡΩΜΑΪΚΑΙ ΣΚΗΝΑΙ

"Οσφ καὶ ἀν ἐπελιτίσμησαν ἔθνη τινὰ τῆς ἀρχαιότητος, δὲν δύνανται οὐχ' ἡττον γὰ τις ὥρισμάσι καὶ ώς παντελῶς ἀπηλλαγμένα ἀρχαιοτάτων βαρβάρου ἐποχῆς ἔξισιν καὶ ἔθιμων, ἀτινα μόνον παρ' ἄγριοις λαοῖς εἴνε ἐπιτετραμμένα. Η Ἐλλὰς παρέστησε τὸ ἴδιαν· τοῦ καλοῦ καὶ ἔξυμνησε καὶ ἔθεράπευσε τὴν ἐλευθερίαν δέσον οὐδεὶς τοῦ κόσμου λαός. Η Ρώμη ὑπῆρξεν ἡ πάροχος ἀρίστων νομοθετημάτων, καὶ ἀνέδειξε τοὺς ἀρίστους τῶν νόμων διδασκάλους, ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ ἔθνη ταῦτα δὲν εἴνε ἀμέτοχα τῆς καταπιέσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας. Η ισηγορία καὶ ισονομία ἡσαν προνόμια ἐκλεκτῆς τινος τάξεως πολιτῶν, ἐνῷ οἱ λοιποὶ ἡσαν οἱ βάρβαροι, οἱ δοῦλοι, οἱ εἰλικτες, οἱ πενέστατοι καὶ ὅτι ἀλλο ταπεινὸν ὄνομα ἤδυγχτο γὰρ αντηρίσῃ τὴν εὐτέλειαν τοῦ ἀνθρώπου. Αλλὰ μεταξὺ τῶν δούλων ἀμφοτέρων τῶν ἔθνων, τῆς τε Ἐλλάδος καὶ Ρώμης, ὑπάρχει ως πρὸς τοῦτο ποιά τις διαφορά, τὴν ἀναγκαίως συνεπήγαγεν ἡ διαφορος τῶν δύο λαῶν ἀγωγὴ καὶ τάσις. Η περὶ τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας εἰργανή τῶν Ἐλλήνων ἐνασχέλησε, ἡ λιτό-

της αὐτῶν μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξηγεῖται τοῦ ἔθνους τὸν γερακτήρα καὶ ἐμάλαξε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅστε οὐ μόνον ἡπιώτεροι πρὸς τοὺς δούλους ἐδεικνύοντο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἰς αὐτοὺς τοῦ γρόνου προϊόντος ἀπέδωκαν. Τούναντίον δὲ οἱ Ρωμαῖοι, οὓς μᾶλλον ἢ ισχὺς τῶν ὄπλων, ἢ τοῦ πνεύματος ἢ δύναμις συγκράτει, νικηταὶ πανταχοῦ καὶ πλουσίους ἐν τῇ πατρίδι συγκομίζοντες θησαυροὺς, ἔκειστοι οἱ πλεῖστοι καὶ ἀμουσοί, καθίσταντο αὐθαδέστεροι καὶ τυραννικώτεροι πρὸς τὰ ὄντα ἐκεῖνα, ὅσα ἢ τύχη καθυπέταξεν ὑπὸ τὰς γειράς των. Οὐ μόνον ὡς κατατηταὶ οἱ Ἡρμαῖοι συγκομίζονται ἐν τῶν διαφόρων γωρῶν τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ Εὐρώπης τοὺς ἐν πολέμῳ αἰγαλότους, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι σωματέμποροι ἐν πειρατῶν ἢ ἀλλαχόθεν ἀγοράζοντες ἐπώλουν ἀντὶ εὐτελοῖς ἀμοιβῆς εἰς εὐπατρίδας ἢ πλουσίους τῆς Ἡρμην πολίτας, ἀνθρώπινα πλάσματα, ὃν τὸ γείριστον τοῦ βίου μέρος θέλομεν ἀργυρῷ γάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ἡμερολογίου.

I

Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κορησσοῦ ὅρους ἢ μεταγενέστερον τοῦ Ἡρακλείου, παρὰ τὰς ἐκεῖλας τοῦ ποταμοῦ Καύστρου ἔκειτο ἢ ἀρχαιοτάτη καὶ περίφημος πόλις Ἐφεσος. Πρὸς μεσημέριαν τῆς πόλεως ἔρρεεν ὁ Κέγγριος, ἦνθα ἐλέγετο διὰ ἐνίσθη ἢ Λητὼ μετὰ τὰς ὠδηνάκες, καὶ παρὰ τὰς ὅγθος τούτου ἔκειτο ἢ Ὁρτυγία, διαπρεπὲς ἄλσος, πληρες παντοίων δένδρων, τῶν πλείστων κυπαρίσσων, ἐνῷ ὑπῆρχεν ὁ περίφημος τῆς Ἀρτέμιδος γαῖς. Οὐ γάρ διατίθεται ἐν τοῖς Κνωστίοις Χερσίφρονος, ἐκάτη, δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου. Θέλοντος γὰρ ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομά του, καθ' ἣν γύντια ὁ Μέγχρις Ἀλέξανδρος ἐγεννᾶτο. Ἄλλ' οἱ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ "Ἐλληνες ἀνιψιοδόμησκεν αὐτὸν τόσον μεγαλοπρεπῆ, ὥστε ἐθεωρεῖτο ὡς ἐν τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου. Μέγα ἐμπόριον ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει, αἱ δὲ μεγαλοπρεπεῖς δημόσιαι καὶ οἰκοδομαὶ εἰχον προσελκύσει τοὺς ἀρίστους τῆς ἐποχῆς καλλιτέχνας. Ισχυρὰ δὲ ιδίως κατέστη ἢ πόλις ἐπὶ τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων, γενομένη τότε καὶ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας. Ενταῦθα λοιπὸν μικρὸν πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ τῶν ὄριτων καλλιτεχνῶν ἤκμαζε καὶ ὁ περίφημος γρυποχόος Ἀμύντας. Νέος ἔτι ὁ Ἀμύντας ἐξυμετίτο πολὺ, τὰ δὲ λαμπρὰ αὐτοῦ γραῦσκα ἔργα καὶ τὰ ἄλλα γαλλουργήματα προετιμῶντο τῶν ἄλλων. Ὁποις δὲ ἐπαυξήσῃ τὰς

περὶ τὴν τέχνην γνώσεις του περιηγήθη ὁ γέος τεχνίτης πολλὰς πόλεις καὶ γύρως καὶ ἐκτῆσατο φήμην μεγάλην. Διηλθεὶς πᾶσαν τὴν ώραίν 'Ιωνίαν, ἐπεσκέψατο τὰς Ἀθήνας καὶ μετὰ σεβασμοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐθαύμασε τὰ ιερά τεμένη καὶ τὸν ναὸν τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς. Ἐν Δελφοῖς καὶ Ὁλυμπίᾳ εἶδε τὰ λαμπρὰ ιερὰ τὰ πολυάριθμα καλλιτεχνικὰ ἀναθήματα, ἐν δὲ ταῖς πλουσίαις πόλεσι τῆς Ἰωνίας, ἐν Σάμῳ, Μιλήτῳ καὶ Ἀλι-
αρνασσῷ συνανεστράφη μετὰ τῶν ἐπισημωτάτων τῆς ἐποχῆς καλ-
λιτεγγῶν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα πλήρης γνώσεων, τι-
μῶν καὶ ἀμοιβῶν, συνεζεύγθη εὐθὺς μετὰ ἔξαιρέτου νεάνιδος, καὶ
μετ' ὀλίγον ἐκτῆσατο ἐξ αὐτῆς υἱὸν, ὅστις ἐγένετο ώραῖος καὶ
χρηστὸς πρὸς γαρὴν τῶν γονέων καὶ συμπολιτῶν του.

'Ἐπὶ πολὺν γρόνον ἔζη ἐντυγχάνει ὁ Ἀρμύντας, καὶ πανταχοῦ ἐξη-
πλώθη ἡ φήμη του. Διότι καίτοι πολλοὶ τεχνίται ἐν Ἑρέσῳ κα-
τεσκεύαζον ἀγάλματα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἄλλων θεῶν, οὓς ἦτον
τὰ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του παρασκευαζόμενα ἦσαν τὰ μάλλον
ἐξητημένα.

'Αλλὰ μετ' ὀλίγον ἔλαβεν ἐντολὴν γὰρ πλεύσῃ εἰς Ἀλεξάν-
δρειαν, ὅπως κατασκευάσῃ καλοσσιαῖον ἀγαλματοῦ τοῦ ιαματικοῦ θεοῦ
Σεράπιδος. 'Η σύζυγός του ἀπέτρεπεν αὐτὸν, φοβουμένη τῶν θα-
λάσσιον πλοοῦν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δὲν εἶχε τόσην ἐπιθυμίαν γὰρ κα-
ταλίπη τὴν πατρίδα του, ἂν μὴ προσείλκυεν αὐτὸν ἡ ἀμοιβὴ τῶν
600,000 σεστερτίων, (150,000 δραχ.) ἢ τῷ προσήγεγκον οἱ Ἀ-
λεξανδρῖοι διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀγάλματος. Αλλὰ καὶ ὁ μίσος
του παρεκίνει αὐτὸν εἰς τοῦτο, θέλων γὰρ ἴδη τὴν Αἴγυπτον περὶ^{της}
ἥτις πολλὰ θυμάσια διηγοῦντο αὐτῷ ἐπιδημοσύντες ιερεῖς ἢ ἄλλοι
περιηγηταί ἐνεῖθεν ἐρχόμενοι. "Ἐπειτα δὲ φάνεται ὅτι οὕτος εἶχε
μυηθῆ ἐις τὴν λατρείαν τῆς Ἰσιδος, καὶ ἐπεθύμει γὰρ μάθη τὴν
σοφίαν τῶν ιερέων.

'Ἐπέστησαν λοιπὸν πλοίου καὶ συνοδεύμενοι ὑπὸ πολεμικῆς
ῥωματικῆς νηὸς. ἥτις ἔφερε στρατιώτας εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐπλευ-
νησυγοι. 'Αλλ' οἱ θεοὶ ἀπεφάσισαν ἄλλως. Μόλις εἶγον διέλθει
τὴν Ρόδον, τρομερὰ τρικυρία ἀπεγύρισεν αὐτοὺς τῆς πολεμικῆς
νηὸς, καὶ παρέφερεν αὐτοὺς παρὰ τὴν Κύπρον, ἐνθα συγελήθησαν
ὑπὸ Φοινίκων πειρατῶν, οἵτινες ἐκόμισαν αὐτοὺς εἰς Δῆλον καὶ
ἔκει ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπώλησαν ὡς δούλους. 'Ητο ἡ τελευταῖα φορά
καθ' ἣν εἶδεν ὁ δυτικής Ἀρμύντας τὴν σύζυγόν του. Μεθ' ὅλας
του τὰς παρακλήσεις τοῦ γὰρ πολιηθῶσιν τούλαχιστον ὄμοιο, κατέ-

στην ἀδύνατον νὰ πείσῃ τὸν πειρατήν· ὅθεν ἡ μὲν γυνὴ ἀγορασθεῖσα ἀπήγκηθη ὑπὸ δουλεμπόρου τινὸς, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἵταλὸς πλοί-
αρχος ἔφερεν εἰς Σταδίας. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀπώλεσε καὶ τὸν υἱόν του
ὅτι κακλιτέγγης καὶ μόνος μετὰ τοῦ κυρίου του ἐπιβάντες ἀμάξης ἤλ-
θον εἰς Ἡράκλειον, πόλιν λαμπρὰν παρὰ τὴν Κύμην καὶ Νεάπολιν.

Ἐπὶ δώδεκα ἔτη διήγαγεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀντιστίου (οὔτως ὁ-
νομάζετο ὁ πλοίαρχος), ἡ δὲ ζωὴ του ἐκεῖ δὲν ἦτο τόσῳ τραχεῖα. Ἡ
δέσποινα ἦτο ἐπιεικῆς καὶ τὴν τέγγην του ἐκτιμῶσα τὸν ἀπῆλ-
λαττε τῶν δυσκόλων ἐργασιῶν τοῦ οἴκου. Ἀλλ' ἡ λύπη του διὰ
τοὺς ἴδιους του, περὶ ὧν οὐδεμίαν εἶχεν εἰδῆσιν, τὸν κατέβαλλεν
ὅσημέραι καὶ ἐπὶ τέλους ἔγειρα τῆς γυντεριγῆς περὶ τὴν τέγγην του
ἐνασχολήσεως ἐπαθε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κατέστη ἀδύνατος πρὸς
ἐργασίαν. Τότε ὁ κύριός του ἐπώλησε τὸν δυστυχῆ εἰς ἄλλον,
ὅστις ἔφερεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει τῶν Καληγῶν, ἔνθι ἐκέντητο πλού-
σια κτήματα, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του.

II

Ἐργαστήρια (Ergastula) εἶχον οἱ πλούσιοι Θρακοί εἰς τὰς
ἐπαύλεις τῶν, ἐν οἷς κατόκουσυν οἱ δοῦλοι εἰς οὓς ἦσαν ἀνατεθει-
μέναι κι σκληροὶ ἀγροτικοὶ ἐργασίαι.

Ἐνταῦθα οἱ διάφοροι δοῦλοι μετὰ τὴν ἐπίπονον τῆς ἡμέρας ἐρ-
γασίαν συγωστίζοντο ἐν καθύγρῳ καὶ σκοτεινῷ δεσμωτηρίῳ. Μα-
κρὸς, γυμνὸς καὶ σγεδὸν ὑπόγειος γέρος, εἰς ὃν κατήρχοντο δι'
ὑγρῶν καὶ ὀλισθητῶν πετρίνων βαθυτίσων, οὔτως ὅστε ὀλισθαίνων
κατέβαινε τις ὑπὸ ἀμυδρῶν λυγνίας φῶς, ἀπετέλει τὴν εἰρυτὴν
ταύτην.

Ηλικεῖς τοῖχοι, ὑγρὸν ἐν πετρῶν ἔδαφος, παρὰ τοὺς τοίχους κύ-
κλῳ στενὰ ἔσλιγα θρανία καὶ ὀλίγα ἄχυρα ἐπ' αὐτῶν, γρησι-
μεύοντα ώς κλῖναι, ἔγωθεν δὲ ἀυτῶν ἀπὸ τοῦ τοίχου σιδηροῦς
κρίκος κρεμάμενος μετὰ μακρᾶς ἀλύσεως, ἦτο πᾶσα ἡ διακόσμη-
σις του ἐνδιατήματος τῶν ἀθλίων τούτων ὄντων. Υψηλὰ ὑπὸ τὴν
στέγην κιγκλιδωτὰ παράθυρα, ἀπινα διὰ τῶν γειρῶν δὲν ἦδύνατο
τις νὰ φέάσῃ, παρεῖχον ὀλίγον φῶς εἰς τὸν εὔρυν τοῦτον γέρον.

Ἐνταῦθα ἔρριπτοντο ἀπάντων τῶν τότε γυναικῶν ἔθνων ἄνθρω-
ποι, τὰ ἀποθράσματα τῶν λαῶν τοῦ ἀπεράντου ρωμαϊκοῦ κρά-
τους. Η τραχύτης καὶ ἡ ἀπελπισία εἶχον ἔξαρσανίσει ἀπὸ τῶν συ-
τῶν τούτων πᾶν ἀγθρώπινον αἰσθημα, καὶ εἶχον μεταμορφώσει αὐ-

τὰ εἰς απήγνη. Καὶ διατὶ ὅχι, ἀφοῦ τοὺς δυστυχεῖς μετεχειρίζοντο
χεῖρον τῶν απηγνῶν; Ἐκ τούτων ἄλλοι μὲν εἶχον ἀγορασθῆ ἐν
ταῖς ἀγοραῖς τῶν διούλων, καὶ εἶχον διέλθει διὰ πολλῶν χειρῶν,
ἄλλοι δὲ ἔνεκα ἐγκλημάτων εἶχον καταδικασθῆ εἰς δουλείαν, καὶ
ἄλλοι διὰ πολέμου ἢ δι' ἀρπαγῆς εἶχον στερηθῆ τὴς ἐλευθερίας
των. "Οτε τὴν ἑσπέραν ἐν τῇς ἐργασίαις ἐπανήρχοντο εἰς τὴν
τρώγλην των ταύτην, οὐδὲν ἄλλο ἤκουε τις, ἢ ἀρὰς καὶ ἀναθέ-
ματα ὑπὸ τῶν κολαζομένων, σκύρωματα καὶ γλευασμούς ὑπὸ τῶν
τυγχόντων τοιαύτης τύχης, γυδαίας καὶ ποταπάς ὄμιλίας ὑπὸ ἄλ-
λων, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι οὕτω ἡδύναντο νὰ διέρχωνται εὐχαρίστως
τὰς σκληρὰς τῇς αἰγαλωσίας των ἡμέρας. Ἐνταῦθα ἤκουε τις
διαφόρους γλώσσας ὄμιλουμένας, διότι διαφόρων ἐθνῶν ὑπῆρχον ἄν-
θρωποι. Καὶ ἐδειπέρει τις Φρῦγας, Λυδοὺς καὶ Κᾶρας,
γνωστοὺς ἐπὶ κακίᾳ καὶ κακωφημίᾳ, ἐκεῖ δὲ Πάρθους καὶ Αἰγυ-
πτίους, μέλανας Ἀφρικανούς, καὶ παρ' αὐτοῖς Σαρμάτας, Κελτούς
καὶ Βρεττανούς, οἵτινες ἐθορύβουν συνδιαλεγόμενοι πρὸς ἄλλή-
λους ἐν τῇ ἴδιᾳ τῶν ἔναστος γλώσσῃ. Ἐνίστε ὄμάς τις τούτων ἥ-
δεν ἐκβάλλουσα ἀγρίας φωνὰς, πρὸς ἃς ἄλλοι διὰ τῶν ἀλύσεων
ἐκφότουν. "Αλλοι ἥργιζον ἀδοντες ἔτερον ἀσμα, ὅπως ὑπερβά-
λωσιν ἐκείνους, καὶ ὅτε ὁ θόρυβος ἐπετείνετο ἐπὶ πολὺ, τότε εἰσῆρ-
χοντο οἱ ἐπόπται, καὶ ἀνηλεῖδὲ διὰ βοπάλων κτυπῶντες καὶ μαστι-
γοῦντες ἀδιακρίτως τοὺς δεσμίους ἐπέβαλλον αὐτοῖς τὴν σιγήν.

Φόδος καὶ ἀγρία αὐστηρότης ἐπεκράτει ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις
τούτοις. Καὶ ἄλλαι δὲ αὐστηρότεραι τιμωρίαι ἐπεβάλλοντο εἰς
τοὺς ἀθλίους τούτους. Παρὰ τὸν ὄπισθεν τοῦχον τοῦ δεσμωτηρίου
ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἐδάφει ἐστηριγμένη χοινική, ἐν τῇ ἐνεκλείοντο οἱ
πόδες τῶν ἐγκληματούγντων οὕτως, ὅστε ἡδύναντο μὲν οὕτοι νὰ
κάθηνται ἢ νὰ κατάκηνται, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ ὀρθῶνται. Πολλοὶ
διήρχοντο οὕτω πολλὰς ἡμέρας καὶ νύκτας, ἐνίστε δὲ καὶ ἐπετεί-
νετο ἡ τιμωρία αὐτῇ δι' ἄλλων βασανιστικῶν ὄργάνων. Μεταξὺ
τούτων ἥτο καὶ τὸ λεγόμενον Δικράνον (furca), ἔγλινος κορμὸς
εἰς δύω διηρημένος, ἔχων τρεῖς ὄπας, δι' ὃν διεπερῶντο κεφαλὴ καὶ
χεῖρες τοῦ τιμωρούμενού, οὕτως ὥστε ὁ βασανιζόμενος ὕφειλε νὰ βα-
σταζῃ ἐπὶ τῶν ὄμων τὸν βαρύν όξυγάνιον κορμὸν καὶ κατακεί-
μενος νὰ ὑποφέρῃ οὐκέτι δλίγον.

"Ἐν τοιαύτῃ φυλακῇ εἶχε ρίφθη καὶ ὁ Ἀρμύντας· ἔνεκα δὲ τῶν
πολλῶν αὐτοῦ κακωγίῶν καὶ τῆς λύπης διὰ τὴν στέρησιν τῶν
φιλτάτων του, ἢ κόμη του εἶχε λευκανθῆ, τὸ δὲ πρόσωπόν του

καὶ αἱ γεῖρες του ἡσαν μέλανα ἐν τοῦ ἡλίου, καὶ μόνοι τὰ εὐ-
γενῆ χαρακτηριστικὰ ἐνέφαινον τὴν σύνεσιν καὶ τὴν πραότητά του,
τὸ δὲ σταθερὸν αὐτοῦ βῆμα καὶ τὸ ὄρθιον παράστημα ἐξήλεγχον
ἀκμαίαν ἔτι τὴν ἑαυτοῦ ἡλικίαν. Ἀντὶ δὲ οὐτοῦ ἐργάζηται τὴν ἔξο-
γχον αὐτοῦ τέγγην, ἥν αγκάζετο αὐτὸλητη τὴν ἡμέραν νὰ σκάπτῃ καὶ
ώς μὴ εἰθισμένος περὶ τὸ βάναυσον τοῦτο ἔργον ἐπέσυρε πολλά-
κις καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὄργην τοῦ ἐπόπτου, δστις ἡμέραν τινὰ τοσοῦτον
εἶχε παροργισθῆ, ὃστε ρίψας μέγαν λίθον ἔθραυσε τὴν γεῖρα τοῦ
δυστυχοῦς, καὶ τὸν κατέστησεν ἀνίκανον πρὸς ἐργασίαν.

Αλλὰ μεταξὺ τῶν δούλων εἰς καὶ μόνος συνεκινήθη ἐπὶ τῇ
ταλαιπωρίᾳ τοῦ δυστυχοῦς Ἀμύντου, γενίσκος τις δεκαοκτάετης,
ῥάδινὸς τό σθμα, ἔχων κόρμην καὶ γνοῶδες τὸ ἄνω γεῖλος.
Ο ἐν λεπτοῦ ὑφάσματος χιτὼν καὶ ἡ τήβενης ἡλεγχον εὔγενοῦς
οἰκογενείας νεανίαν. Τούτου πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἐπισπάσει τὴν προ-
σοχὴν ὁ Ἀμύντας, τὸ δὲ τελευταῖον του πάθημα εἶχεν ἐπίτεινει
τὴν πρὸς αὐτὸν συμπάθειάν του.

Πολλάκις οὗτος καὶ τις ἄλλος, δστις ἐφαίγετο ταπεινῆς μὲν
καταγγητεῖ, λίαν ὅμως πρὸς αὐτὸν ἐξῳκειωμένος, παρετήρουν τὸν
Ἀμύνταν, καὶ μὴ γινώσκοντες τὸ ὄνομά του ἐκάλουν αὐτὸν Πλά-
τωνα, καθ' ὃσιν ὁ πτωχὸς Ἀμύντας αὐτὸν ἔφραξ δὲν εἰργάζετο,
ἀναπτύσσων κύλινδρον, ὃν μεθ' ἑαυτοῦ ἐφερεν, ἀνεγίνωσκε τὸν φιλό-
σοφον Ἀθηγαῖον. Αλλὰ τῷρα τὸν ἐπληησίασεν ὁ νεανίας, τὸν προση-
γόρευσεν ἐλληνιστὶ, διότι πᾶς εὔγενης Ῥώμαῖος ὥφειλε νὰ γινώ-
σκῃ τὴν γλώσσαν ταύτην, καὶ τῷ ἀπέτεινε λόγους παραμυθητι-
κούς. Ἡκροάσθη μετὰ δικρύων τῶν παθημάτων τοῦ Ἐλληνος,
διηγήθη καὶ αὐτὸς τὰ ιδικά του, περὶ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας,
περὶ τῶν γονέων του, περὶ Ῥώμης, περὶ τῆς μηηστῆς του Σαλ-
βίας, καὶ τῆς τροφοῦ του Νιτόνριδος καὶ περὶ τῆς τελευταίας του
συμφορᾶς, ἥτις ἦγαγεν καὶ αὐτὸν εἰς τὸ καταγγίγιον τοῦτο.

Τὸ ὄνομα τῆς Νιτόνριδος ἐτάραξεν ὀλίγον τὸν Ἀμύνταν, διότι
καὶ ἡ προσφιλὴς αὐτοῦ σύζυγος οὕτως ὄνομάζετο, ἀλλ' ἐσιώπησεν
ἡθέλησε δὲ μόνον νὰ ἐξετάσῃ τις ἦτο ὁ νεανίας, δστις τοσοῦτον
περὶ αὐτοῦ ἔδειξεν ἐνδιαφέρον. «Καλοῦμαι Ὁρτένσιος» εἶπε, καὶ
εἴμαι ὁ τελευταῖος γόνος τῆς οἰκογενείας τῶν Ὁρτενσίων, οὕτε
πατήρ, οὕτε μήτηρ λυπεῖται δι' ἐμέ, μόνον μηηστὴν κατέλιπον
ἐν Ῥώμη, ἥτις ἀγνοεῖ ποσὶ δέδη εύρισκομαι. Λησταὶ συλλαλέόντες
ἔμε ἐν τῇ ἔξοχῃ μου ἐπαύλει ἐνέκλεισαν ἐνταῦθα.» Οἱ λόγοι
οὗτοι συνεκίνησαν τὸν Ἀμύνταν, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης συνε-

δέθησαν δ': ἀδελφικῆς φιλίας, συνεσκέπτοντο, ὅσάνις ἐδίδετο αὐτοῖς καιρὸς, περὶ φυγῆς, συνελάμβανον σχέδια καὶ πάλιν ἀπέρριπτον καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσι κατὰ τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς πολλοὶ τῶν ἐποπτῶν καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ κτήματος ἔμελλον νὰ μεταβῶσιν εἰς Τρώμαν γάριν τῶν ἀγώνων, οἵτινες ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς, τῆς Ἡρας καὶ Ἀθηνᾶς ἀπὸ τῆς 4 μέγρι τῆς 19 θερίου.

Ἡ μεγίστη δυσκολία ἦτο δεκτίως πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διαρρήξωσι τὰ σιδηρᾶ κλεῖθρα καὶ τοὺς μοχλούς, δι' ὧν ἡσαν κεκλεισμέναι: αἱ πύλαι τοῦ ἐργαστηρίου. Ἄλλ' ὁ Ἀμύντας ὡς ἐκ τῆς τέχνης του παρεσκεύασε προχείρως ρίνην, δι' ἣς κατωρθώθη τοῦτο. Οὕτω λοιπὸν ἐν βρογχερᾷ καὶ θυελλώδει γυντὶ, ἐνῷ πάντες βαθύτατον ἐκοιμῶντο ὑπνον, ἐξηλθον τοῦ ἐργαστηρίου καὶ ἀνενόγγλητοι διηλθον τὴν πρώτην φυλακήν. Ἄλλ' ὅτε ἔφθασαν παρὰ τὸν οἰκίσκον τοῦ τελευταίου ἐπόπτου, οἱ φυλάκτοντες κύνες διὰ τῶν ἀκαταπαύστων καὶ ἀγρίων αὔτῶν ὑλακῶν ἐξήγειραν τοὺς φύλακας, καὶ εὐθὺς ταχεῖα κατ' αὐτῶν ἐπῆλθεν ἡ καταδίωξις. Καὶ ὁ μὲν Ὁρτένσιος καὶ ὁ ἔτερος Πρωμαῖος, ὅστις, ὡς ἐβρήθη, ἦτο οἰκειότατος τοῦ Ὁρτενσίου, συνελήφθησαν, ὁ δὲ Ἀμύντας ταχύπους καὶ δεξιὸς διέφυγε τοὺς διώκτας καὶ μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας ἐξήκεσεν εἰς Σταθίας, ἔνθα ἐφίλος ἐνέκενθη παρὰ τῷ οἴκῳ εὐγενοῦμε τίνος Πρωμαίου, τοῦ Βαλερίου, ὃν ἐγίνωσκεν ἐκ τῶν καθημερινῶν συνδιαλέξεων φίλον σύντα τοῦ Ὁρτενσίου. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαμένων, καὶ τὰ παθήματα αὐτοῦ διηγούμενος εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ οἰκοδεσπότου, ἔμαθεν ὁ Ἀμύντας ὅτι: "Ἐλλην τις εἶγε καταδικασθήνατοι μαχήση, ὁ δὲ ἀγών τηθελε γείνει προσεχῶς ἐν Πομπηίᾳ. Ὁ δυστυχῆς ἐφέσιος κατελήφθη τότε ὑπὸ λύπης, διότι ἐσυλλογίσθη τὸν οἴόν του ἀλλὰ συνάμαχ καὶ ὑπὸ δργῆς, καὶ γωρίες νὰ δείξῃ τὴν ταρσογήν του παρεκάλεσε τὸν φίλος ἐνοῦντα νὰ συμπαραλάβῃ καὶ αὐτὸν εἰς τὸ θέαμα τοῦτο, ἐνῷ ἐκτὸς τῆς θηριομαχίας ἔμελλον νὰ τελεσθῶσι καὶ διάφοροι ἄλλοι ἀγῶνες.

III

Ἡ ἡμέρα τῶν ἀγώνων ἐπέστη. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως καὶ αἱ ἀπὸ τῶν γειτονικῶν μερῶν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον ἀγούσαι ἀπὸ πρωίας ἡσαν πλήρεις ἀνθρώπων, οἵτινες συνέρρεον εἰς τὸ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἀκρον τῆς Πομπηίας κείμενον ἀμφιθέατρον. Τὸ μέγιστον μέρος τούτων ἀνέβαινε τὰς πλατείας ἐξωτερικὰς βαθυτάχες, σπως φθάσῃ εἰς

τὴν κλιμακηδὸν πᾶν τὸ ἐπίμηκες καὶ στρογγύλον σίκυδόμημα περιβάλλουσαν περιφέρειαν, ἀφ' ἣς διὰ τεσσαράκοντα κερκίδων εἰσήρχετο τις εἰς τὴν τρίτην θέσιν καὶ ἔφθινεν εἰς τὴν ἐπ' αὐτῆς κειμένην ἔυλίνην στοάν. Οἱ ἄλλοι, οἱ ἐπισημότεροι διὰ τῶν μεγάλων ἀπογεγεισθεμένων πυλώνων τοῦ καταγείου, ἥρχοντο εἰς τὴν μεγάλην ἑσκεπασμένην παστάδα, ἀφ' ἣς τριάκοντα καὶ μία πύλαι καὶ διπλαῖς κλίμακες ὠδήγουν εἰς τὰ καθίσματα τῶν πρώτης καὶ δευτέρας θέσεων.

Ἡ γῆραξ ἦτο θερμή, βραδὺς δὲ κυανοῦς οὐράνιος ἔζετείνετο ἐπὶ τοῦ κυκλοτεροῦς καὶ γυγαντικού ἀμφιθεάτρου. Ἀπὸ τῶν ἀκτίνων δὲ τοῦ ἡλίου προερήματε μεγάλη σκηνὴ, ἣτις ἔρχεται τὴν σκιάν της ἐπὶ τῆς κονίστρας καὶ τῶν θεατῶν.

Τὸ θέαμα ἦτο ἐξαίσιον ἐνταῦθα ἔδειπέ τις πεπληρωμένον ὑπὸ γιλιάδων ἀνθρώπων μέγα καὶ λιθίνον σίκυδόμημα λάμπον ἐκ τῶν χρωμάτων, ἐκ τῶν ἐκ μαρμάρου κοσμημάτων καὶ τῶν ἀγαλμάτων.

Οἱ πυκνότατος ὅμιλος ἦτο ἐπὶ τῶν ἀνώτατων θέσεων, ἐν αἷς ἦσαν τὰ καθίσματα τῶν γυναικῶν, τῶν δούλων καὶ τῶν μη πολιτῶν οἰτινες καὶ περὶ στάζειν οἱ δὲν ἡδύνυχτο νὰ θεῶνται, ἀλλὰ οὐγῇ ἡτούν ἀπεζημιούντο διὰ λαμπρᾶς θέας. Διότι τὸ ἀνώτατον ὑπερῷον προείχε τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἐντεῦθεν ἡδύνατο τις νὰ ἰδῃ τὴν στίλεουσαν θάλασσαν μετὰ τῶν γῆσων, τὸν Βεσούβιον, τὰ μεγαλοπρεπῆ ὅρη τῶν Ἱρπίνων, καὶ τὰς μεταξὺ αἵματων ἀναδυούσας πόλεις, τὰς Σταθίαν, τὸ Ηράκλειον, τὴν Ὁπλόντην, τὸ Σόρεντον καὶ ἄλλας.

Αἱ δέκα δύτικα σειραὶ τῆς τρίτης θέσεως ἦσαν ὥρισμέναι: διὰ τοὺς ῥωμαίους πολίτας, Πομπηϊανοὺς καὶ ἄλλους ἄλλων τῆς Ἰταλίας μερῶν. Οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἑορτασίμως κεκοσμημένοι, φοροῦντες δηλον ὅτι λευκὴν ἐξ ἑρίου τήβεννον, πολλοὶ δὲ εἰχον καὶ στεφάνους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των. Καὶ τινὲς μὲν διὰ τῶν δούλων τῶν ἐκδημίζον προσκεφάλια, ὅπως θέσωσιν κατὰ ἐπὶ τῶν λιθίνων ἐδρῶν, ἄλλοι δὲ ἡρκοῦντο ἔχοντες φέντες ὑπέθημα τὴν τήβεννον.

Τὴν δευτέραν θέσιν, διὰ γαμηλῆς τινος ἐπάλλελεως ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ τῆς τρίτης γωρίζομένην, κατέλαβον καὶ ἀνώτεραι τάξεις τῶν πολιτῶν, ἴδιως στρατιωτικοὶ καὶ ἔμποροι. Ἐπὶ τῆς πρώτης τέλος, δηλαδὴ ἐπὶ τῶν πλακτυτέρων πέντε πρώτων σειρῶν καθίσματων πλησίον τῶν τειχῶν τῆς κονίστρας ἐνάθηγτο οἱ διὰ τοῦ σημείου τοῦ ἀξιώματός των διακρινόμενοι ὑπάλληλοι, οἱ τερεῖς καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ὡς καὶ οἱ ἔνοι, εἰς οὓς θῆθεν γά τὸ ἀποσθέσωσιν ἴδια-

ζουσάν τινα τιμήν. Καὶ αἱ ιέρειαι ἐνταῦθι εἰγον τὰς θέσεις τῶν, ἐνῷ ἄλλαι γυναικεῖς, ἐπίσημοι τε καὶ ταπεινῆς τάξεως ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς τετάρτης θέσεως.

Αἱ ἐπισημότεραι θέσεις ἡσαν ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατὰ μῆκος πλευρῶν, ἔνθι αἱ ἔδραι ἡσαν ἔτι πλατύτεραι καὶ ἐπὶ τῶν λιθίνων βάθυρων ἡσαν τεθειμέναι θρόνοι. Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἡσαν πολλοὶ ἔχοντες ἴδιαζουσαν μορφὴν, οἵτινες ώνομάζοντο δίφροι (bisellia), ἐπειδὴ εἰγον γράφον διὰ δύο ἀτομά, καὶ προσεφέροντο γάριν τιμῆς εἰς ἐξόχους ὑπηρεσίας παρασχόντας πολίτας.

Ἐπὶ τοιούτου δίφρου ἐκάθεσθη ὁ Βαλέριος καὶ οἱ υἱοί του· ὁ δὲ Ἀμύντας καὶ ὁ πιστός του θεράπων ἀνέθησαν εἰς τὰς ἀγωτάτας θέσεις, καὶ ἀνυπομόνως προσέμενον τὴν ἔναρξιν τῶν ἀγώνων.

Ἡ γυνὴ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Βαλερίου, αἵτινες εὐγαρίστως ἐσύγχρονες εἰς τοιαῦτα θεάματα, σήμερον δὲν παρέστησαν, ἐπειδὴ ἐνόησαν ὅτι ὁ Ἀμύντας ἐίητει ἐπιμόνως γὰρ παραστῆ εἰς τὰ θεάματα, ὑποπτευθεὶς ὅτι ὁ μέλλων γὰρ θηριομαχήσῃ. Ελλην θὰ ἦτο ὁ υἱὸς του καὶ δὲν ἥθελον γὰρ ἰδωσι τὸν φίλον των ἐν ἀγωνίᾳ τοιχύτη. Τον παρεκάλεσαν δὲ γὰρ ἀπόσχη καὶ οὗτος, ὅστις ὅμως ἀπέκρουσε τὴν πρότασίν των, εἰπὼν ταῦτα: «Ἄν ὁ υἱὸς μου ἦνε εἰς τῶν θηριομάχων, θὰ ἴδη ὅτι ὁ πατήρ του ζῆ!»

Πᾶσαι αἱ θέσεις ἡσαν πεπληρωμέναι. Σύμπαξος ὁ σχήλιος ἡγέρθη ἥδη, καὶ ἐπευφῆμει. Οἱ δὲ δύο ἀγορανόμοι, οἱ παρασκευάσαντες τὸ θέαμα, ἐνεργαίσθησαν ἐν στολῇ ἐπὶ τῶν τιμητικῶν θέσεων, καὶ εὐθὺς ὁ πρῶτος τούτων ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως.

Ἐκ τῶν σιδηρῶν κιγκλιδωτῶν πυλῶν, αἵτινες ἔκλεισον τὰ δύο ἄκρα τῆς κονίστρας, ἡνόγχητη ἡ μία καὶ εἰσῆλθεν ἐπευφημούμενος ὁ σχηλίος τῶν μονομάχων, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ὀπλωμάχου. Αφοῦ δὲ περιῆλθον τὴν κονίστραν, ἔστησαν πρὸ τοῦ ἀγορανόμου, ὅστις ἐδοκίμασε τὰ ὅπλα, διὰ γὰρ πεισθῆ περὶ τῆς ὁξύτητός των. «Ἐπειτα ἐτοποθετήθησαν οἱ μαχηταὶ κατὰ διαφόρους ὅμιλους καὶ ὑπὸ τὴν αλαγγήν τῶν κεράτων καὶ σαλπίγγων ἤρεστο ἡ πάλη.

Πλειόν ἡ τριάκοντα ζεύγη ἐπάλλαιων πρὸς ἄλληλα τὸ ἀμμῶδες ἔδαφος ἐποτίσθη δι' αἴματος, καὶ οἱ θεαταὶ τόσον διηγέρθησαν, ὡστε ἀνεπήδησαν, καὶ τὸν μὲν ἐπιτυχῶς βάλλοντα ἐπεφώνουν, ἐπειδή μουν δὲ τὸν εὔτολμον, καὶ ἐχλεύαζον μὲν τὸν δειλὸν, ἐγρογυθοκοποῦντο δὲ κατ' ἄλληλων, ὅσάνις ὁ μὲν συγεπάθει πρὸς τοῦτον, ὃ δὲ πρὸς ἐκεῖνον.

Αλλὰ τοῦτο ἦν μόνον τὸ προσόμιον τῶν ἀγώνων. Μετ' ἀγωνίας

δὲ περιέμενον οἱ θεαταὶ τὴν θηριομάχίαν, δι’ ἣν οἱ ἀγορανόμοι εἰ-
χον κάμει ἐκτάκτους προπαραχσκευάς.

Ἄφοιοι οἱ νεκροὶ μονομάχοι ἔδοκιμάσθησαν δι’ ἐμπύρου σιδήρου
ὑπό τινος φέροντος τὴν μαρφῆν τυφέρηνικοῦ Χάρωνος, ἀντὶ ἡσαν
ζύγιτες, ἔξεσύρθησαν διὰ τῆς πύλης τῆς θεᾶς τοῦ θανάτου, τῆς κει-
μένης ἀπέναντι τῆς ἔδρας τῶν ἀγορανόμων ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν
φερόντων προσωπεῖον τοῦ Ἐρμοῦ. Ἔκει παρὰ τὸ πλευρὸν στεγῆς
διόδου ὑπηργεῖν ὁ νεκρικὸς θάλαμος, ἐν φέροντος καθ’ ὄλοκλη-
ρίαν οἱ ἔτι ἀναπνέοντες καὶ ἀπεγυμνοῦντο τῶν ὅπλων των.

Οἱ νικηταὶ πάλλοντες τοὺς ἐν φοινίκων κλάδους τῷ εἶξήρχοντο
τότε, ἐνῷ οἱ δοῦλοι εἰσελθόντες ἐκαθάριζον τὸ αἰματόφυρτον ἔδα-
φος καὶ ἐπέπασσον ἐπ’ αὐτοῦ νωπῆν ἄμμον.

Ταχύτατα περὶ τὴν κονίστραν τρέγουσα εἰσέρχεται εἴτα μικρὰ
ὑπὸ δύο ἵππων ἔκευγμένη ἄμαξα ἐπ’ αὐτῆς ἀκίνητος ἵστατο
ταῦρος περὶ τὰ κέρατα τοῦ ὅποιού ἦσαν περιεἰλιγμένα τὰ ἡνία
τῶν ἵππων, καὶ ὅστις οὕτως εἰπεῖν ἔχρησίμευεν ώς ἡγίογος. Ἐ-
τέρα ὄμοιά ἄμαξα τρέγει κατ’ ἀντίθετον τῆς πρώτης εὔθυνσιν,
καὶ ἀμφότεραι ὑπεγχώρουν συναντώμεναι τόσον ἐπιδεξίως ώς εἰ-
διευθύνοντο ὑπὸ ἔξησκημένων ἡνιόχων.

Μετ’ αὐτοὺς δρόμαιώς φέρονται πέντε ἢ ἔξι ἄγριοι καὶ ὑπερβε-
γέθεις ταῦροι, ἐφ’ ἕκαστου τῶν ὅποιών ἴσταντο δύο πατίδες, οἵτι-
νες, ὅτε τὰ ζῷα μετὰ κυκλοστερῆ δρόμον παρετάσσοντο ἐν τῷ μέσῳ
καὶ πλησίον ἀλλήλων, ἐχόρευον ἐπὶ τῶν ῥάγεων των.

Αἴρηνται τὰ ζῷα ἐφαίνοντο ἔξαγριούμενα, καὶ ωρθοῦντο ἐπὶ τῶν
δύο ὅπισθίων ποδῶν, οἱ δὲ πατίδες ἀνήργοντο τότε ἐπὶ τῶν ἐμπρο-
σθίων καὶ κατὰ ζεύγη ωργοῦντο.

Τούτους ἐπηκολούθουν ἵπποι, οἵτινες ἀνευ ἵππεων ἐποίουν κα-
ταπληκτικὰ γυμνάσια. "Ἐλαφοί ἀνὰ 4 ἵσυρον ἄμαξαν καὶ ὑπή-
κουον εἰς τὰ ἡνία, γέρανοι περιέγραφον ἐν τῷ δρόμῳ των κύκλους,
καὶ τέλος ἐλέφαντες περιεπάτουν ἐπὶ σγοινίου.

Μετὰ τὰ τεχνήματα ταῦτα ἥρετο ὁ ἀγῶν τῶν θηρίων.

Ομάξ ἀντιλόπων εἰσελθοῦσα διηρέθη εἰς δύο μέρη. Τὰ φύσει
εἰρηνικὰ ταῦτα ζῷα εἰγον ἀσκηθῆ οὕτως, ψτενὰ μάχωνται. Ως
ἄγριοι βόες, ὥρμησαν τὰ ζῷα ταῦτα ἐναντίον ἀλλήλων καὶ ἐμά-
χοντο ἐπὶ τοσοῦτον, μέχρις οὗ τὰ ἡμίση ἔμειναν ἐπὶ τόπου νεκρά.

Γέρανοι καὶ ἀλεκτρυόνες ἐμάχοντο κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον.

Πάλιν δύο ταῦροι ἔγοντες ἡρτημένα πέταλα γρυσσᾶ καὶ πεποικιλ-

μένας ὁθόνας εἰσῆλθον ἐν τῇ κονίστρᾳ, τούτους δὲ ἡκαὶ λούθουν μυ-
κωμένη καὶ τοὺς ὁδόντας τρίζουσα λειπάρδαλις, καὶ ἐκ τῶν δια-
πύρων αὐτῆς ὁφθαλμῶν καὶ κεραυνοβόλων διακρινομένη φαιὰ ἄρ-
κτος. Ἀλλ’ ὅμως οὐχὶ καὶ ἐκουσίως, διότι τὰ ζῷα ταῦτα ἡσαν δε-
δεμένα ἐκ τῶν κεράτων διὰ σγοινίου περιτευλιγμένου περὶ τὸ σῶμα
των. Ἡ ἄρκτος ἀνωβούθη ὀργίη, ὅτε ὁ ταῦρος κατακεκλιμένα
ἔγων τὰ κέρατα ὥρμησε κατ’ αὐτής, καὶ εὐθὺς πρὸς γχρὰν τῶν
θεατῶν ὁ ἀγών θρέξατο σφοδρὸς, φτερά τὰ σώματα ἀμφοτέρων ἔστακον
αἷμα. Ἡ λειπάρδαλις οὐδὲν ἐδείκνυε θάρρος, τὸ δὲ πλήθος ἔνεκκ
τούτου ἐξέβαλεν ἀγρίας φωνάς. Ἀλλὰ μετ’ ὀλίγον διοῦλοι εἰς τὴν
κονίστραν εἰσελθόντες παρώρμων αὐτὴν μαστιγεῦντες καὶ κεντρί-
ζοντες.

Ἐπὶ τέσσαρας ὥρας διήρκεσεν ἡ κίματηρά αὐτη σκηνὴ, μεθ’
αἱς ἐγένετο διάλειμμά τι, καθ’ ὃ ἐναλιχρίσθη πάλιν τὸ ἔδαφος τῆς
κονίστρας καὶ οἱ ἐμπαθῶς ἐξεγερθέντες θεαταὶ ἐζήτουν ἀναψυ-
χὴν, μεταβαίνοντες ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν τῇ εἰς συδένδρους θέσεις παρὰ
τὸ ἀμφιθέατρον, ἔνθι ύπε τὰ ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἐργαστήρια ἀνεύρι-
σκον τροφὰς καὶ ἀναψυκτικὰ ποτά. Ὁ Βαλέριος ὠφελήθεις τοῦ
χρόνου τούτου, ἐπορεύθη πρὸς τὸν Ἀρύνταν, δοτιεὶς ιστετο εἰς τὸ ἀ-
κρον τῆς τρίτης θέσεως καὶ ὥμιλησεν αὐτῷ ὀλίγῳ εἰς τὸ οὖς, γω-
ρίῃς γὰρ ἀποσπάσῃ παρ’ αὐτοῦ λέξιν τινά. διότι ὁ δυστυχὴς πατής
εὑρίσκετο ἐν μεγίστῃ ἐξάψει.

Εὐθὺς δὲ ἀφοῦ ἐδέθη τὸ σημεῖον τῆς ἐπαναλήψεως, οἱ πρῶτοι
εἰσελθόντες ἡσαν Βρεττανοὶ καὶ Γερμανοὶ, οἵτινες μετὰ δοράτων
ώπλισμένοι ἐμάχοντο πρὸς βονάσους. Εἰς τοὺς τελευταίους τού-
τους ἦπιτοντες δικυλούντες καὶ κρατοῦντες πρὸ αὐτῶν ἐρυθρὰ ὑφάσματα
εἴχον ἐξαγγιώσεις ἐπὶ τοσοῦτον φτερά ὥρμων ὡς μανόμενοι κατὰ τῶν
μονομάχων. Οὗτοι δὲ ιστάμενοι ἐφόνευσαν τὰ ζῷα λογγίζοντες ἐπιδε-
ξίως καὶ κενμηκότα κατέρριπον γχραῖς διὰ σγοινίου, διπερ ἔρριπτον
ἀνωμέν τῶν κεράτων των.

Ἄλλὰ καὶ τὸ θέαμα τοῦτο δὲν ἦτο ἔτι ικανᾶς εὐγέρριστον εἰς
τὸν αἰμοδιψῆς ὄγκον. Ηλύτες ἔδέων γὰρ παρουσιασθεῖσιν οἱ κατάδι-
κοι, οἵτινες εἴτε ύπε τοῦ δικαστηρίου κατεδικάζοντο πρὸς τοῦτο,
εἴτε ύπε τῶν κυρίων των ἔνευ αἰτίας ἀπεστέλλοντο, καὶ ἀσπλοὶ
ἀντετάσσοντο εἰς τὰ θηρία. Ἡ ἀγωνία αὐτῶν καὶ τοῦ θυνάτου ὁ
τρόμος ἦτο τὸ ἀγνώστων τῆς ἀπολαύσεως τοῦ ἐξεγγερμένου ὄγκου.

Κατὰ πρῶτον ἐτοποθετοῦντο πάσταλοι εἰς διαφόρους τῆς κονί-
στρας θέσεις, ἐφ’ ὧν προσεδένοντο οἱ κατάδικοι, εἴτα ἀπελύοντο

κατ' αὐτῶν τὰ θηρία καὶ ἐν ἀκαρεὶ κατεσπάραχτον τούτους. "Αλλούς, ἐν οἷς καὶ παιδαῖς καὶ γέροντας, ἐτοποθέτουν ἔναντι τοῦ θηρίου διδόντες αὐτοῖς ὄμβλεα ὄπλα, διὰ νὰ παρατείνωσι τὴν βάσασαν τοῦ θηνάτου τῶν. Οἱ δυστυχεῖς ἔκλαιον καὶ ἐπεκαλοῦντο τὸ ἔλεος· δὲν γῆθελον ὥθιούμενοι· εἰς τὴν κονίστραν νὰ προγρήσωσιν, ἀλλ' ἐκεντρίζοντο καὶ ἐμαστιγοῦντο ὑπὸ τῶν ἐγόπλων ὑπηρετῶν, προσωθιούμενοι· εἰς τὸν φάρυγγα τῶν ζῷων. "Επιπτον δὲ γαμαὶ σκεδίον ἡμιθανεῖς ὑπὸ φόβου καὶ κατεσπαράσσοντο.

Μεγάλη ἄρκτος τῶν Ἀπειγίνων μετὰ βραχεῖαν πάλην κατέβαλε τρεῖς ἀντιπάλους, ἐπι· δὲ τοῦ πτώματος τοῦ τελευταίου ἐπιθεῖσα τοὺς ἐμπροσθίους αὐτῆς πόδης ἔβλεπε πέριξ διὰ τῶν αἵμογχρῶν τῆς ὄφθαλμῶν, τὴν δὲ βίνα αὐτῆς ἀνέστρεψε πρὸς τὰ ἕνω, ὃς εὶς ἐκήτει νέαν λείχη.

Καὶ πάλιν ἡ κιγκλιδωτὴ θύρα ἡγεώγηθη, βραδεῖ δὲ βήματι εἰσῆλθεν ἀνήρ Ἑλληνικὸν ἐνδεδυμένος γιτῶν, καὶ ὠραῖον ἔγων πρόσωπον. Η θύρα εὐθύς ἐκλείσθη, αὐτὲς δὲ ἔστη θεώμενος τὸν ὄγλον. Το πρόσωπόν του ἦτο ωγρὸν, μέλανες δὲ οἱ ὄφθαλμοί του. Βραδέως προεγγρησεν ὀλίγον πρὸς τὴν ἄρκτον καὶ πάλιν ἔστη. "Επιβλητικὴ ἦτο ἡ ἡρεμος τοῦ ἀνδρὸς στάσις καὶ πάντων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς αὐτὸν οὐδὲν εἰχεν ὄπλον, ἐκράτει δὲ μόνον ἐν τῇ δεξιᾷ ἐργαλεῖον σιδηροῦν ὄμοιάζον πρὸς σεῖστρον τῆς "Ισιδος (Sistrum).

"Απὸ τῆς θέσεως τῶν ἐμπόρων ἡκούσθη φωνὴ· «Τώρα θὰ δείξης ἂν τὴν Ισιδορίαν τοῦ σὲ βιοθήσῃ,» καὶ μετὰ τοῦτο ἐπηκολούθησε ψιθυρισμός τις τῶν θεατῶν, καὶ ἡκούσθη τὸ σηνούμα Φλάμμων. Εἰς τὸ σηνούμα τοῦτο ἀνετριγίασεν ὁ Ἀμύντας, ὁ δὲ κατάδικος προγρήσας ἔφθασε πρὸς τοῦ θηρίου, ὅπερ ιστάμενον ἔτι ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, παρετήρησεν αὐτὸν ἀγρίως καὶ ἐξέβαλε βραγγαλέον μηκυθμόν.

"Ηδη τὸ ζῷον κατέλιπε τὴν θέσιν του καὶ διευθύνθη πρὸς τὸν κατάδικον, ὅστις ἐγένετο ἔτι ωγρότερος καὶ αὐτομάτως ὑψώσε τὴν γείρα μετὰ τοῦ ὀργάνου.

"Η ἄρκτος ἀνωρθώθη καὶ ἔστη ἐπὶ τῶν ὄπισθίων ποδῶν· ἡ θερμὴ αὐτῆς ἀγκαγοςὴ ἔφθασε μέχρι τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις τότε συγκλήθεν εἰς ἀκαπνὸν καὶ δυνατὰ φωνήσας «ὦ Ισιδε, βασίλισσα, σῶσόν με» ἐτράπη εἰς φυγὴν πρὸς τοῦ θηρίου, ὅπερ διὰ μεγάλων πηδημάτων κατεδίωξεν αὐτὸν ἐπευρημούντος τοῦ ὄγλου.

Τοῦτο ίδιων ὁ Ἀμύντας συνεταράγθη ὀλίσ, ἐν τῷ καταδίκῳ ἀ-

νεγνώρισε τὸν οὐέν του, καὶ ἡ πατρική του καρδία δὲν ἦδύνατο πλέον νὰ κρατηθῇ. Ἡγέρθη αἴφνης, ὑπερεπήδησε τὸ περίφραγμα τῆς τρίτης θέσεως, καὶ ἐνῷ ἄλλοι προσεπάθουν νὰ τὸν ἐμποδίσουσι «πρὸς Θεῶν» ἀνέκραξε, «ἄφετέ με νὰ τὸν σώσω ἢ νὰ ἀποθάνω, εἶναι ὁ οὐέν μου», καὶ εὐθὺς δρομαίως κατήρχετο τὴν στενὴν κλίμακα ὁ Ἀμύντας ὑψηλὸς τὸ παράστημα καὶ σεβάσμιον ἔγων τὸν πώγωνα.

Εἰς τὴν στιγμὴν ἔφθασεν εἰς τὰς σιδηρᾶς κιγκλίδας, μετὰ νεανικῆς ρώμης καὶ ταχύτητος ἀνερριγήθη καὶ δι' ἐνὸς πηδήματος πρὸς ἐκπληξιν πάντων ἦτο ἐν τῇ παλαιίστρᾳ.

Η θέσις, ἐνθα ἔστη ἦτο πρὸ τῶν ἑδωλίων τῶν ἐπισήμων καὶ ἐγγὺς τοῦ Βαλερίου, ὅστις ὅρθιος ἦδη ἔθλεπε τὸ παράδοξον γεγονόδος. Ο καταδιωγθεὶς εἶχε φθάσει εἰς ταύτην ἀνριθόδη τὴν θέσιν, τὸ σεῖστρον εἶχε πέσει ἐν τῆς γειρός του, τὸ δὲ ζῷον ἐλίγα θήματα μακρὰν ἀνωρεύθη καὶ γαῖνον ἦτο ἔτοιμον νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τοῦ θύματός του. Ἄλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην κατέπεσε πρὸ αὐτοῦ στιλέον ξίφος, δπερ ὁ φίλος του εἶχε φίψει, ὁ Ἀμύντας εὐθὺς λαμβάνει αὐτὸν καὶ τὸ σεῖστρον, καὶ τοῦτο μὲν ἐμπηγνύει εἰς τὸ γαῖνον τοῦ θηρίου στόμα, διὰ δὲ τοῦ δικόπου ξίφους διαπερᾷ τὴν κοιλίαν τῆς ἀρκτοῦ, τῆς ἀγρίους ἐνεβάλλουσα μηκυθμούς πίπτει γενέρα. Οἱ δύο ἄνδρες ἐναγκαλίζονται μετὰ τοῦτο καὶ βρέχονται δι' ἀρθόνων δακρύων. Οἱ θεαταὶ ἐγείρονται ἐν τῶν θέσεών των καὶ ἐκπληκτοὶ θεῶνται τὴν παράδοξον σκηνήν. Ἀπὸ τοῦ στόματος γίλιαδών ἀνθρώπων ἐκρήγνυνται ἐπευφημίαι. Εἰς δὲ τῶν ἀστυνόμων ἐγερθεὶς καὶ διὰ τοῦ κήρυκος ἐπιθαλάτων τὴν σιγὴν ἥρωτησε τὸν λαὸν, ἣν ἐπιθυμῇ νὰ ἀπαλλαχθῇ ὁ σωθεῖς. Ηάντες μιᾶς ζωῆς τότε ἀπήτησαν οὐ μόνον νὰ ἀπαλλαχθῇ τῆς καταδίκης, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποδοθῇ αὐτῷ ἡ ἐλευθερία. Ο κύριός του ὑπείκων εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ ἐνέδωκε τότε, ὃ δὲ κήρυξε ἀνεῖπεν διτὶ ὁ δούλος Φιλάρμων ἐξ Ἐφέσου, ὁ Ἀμύντου οὐέν, εἶναι ἐλεύθερος· καὶ δύναται νὰ πορευθῇ, ὅπου θέλει.

Απερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ γαρὰ πάντων, ὁ Ἀμύντας καὶ ὁ οὐέν ενηγκαλίσμενοι καὶ ἐπευφημούμενοι: ἐξελόντες τοῦ ἀμφιθεάτρου μετέβησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ φιλοξένου Βαλερίου, ἔνθα ὁ Φιλάρμων ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς διηγεῖτο εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ οἰκοδεσπότου τὴν ἴστορίαν του.

Αφίγνωμεν τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Ήμερολογίου ὑπὸ τὴν φιλέξειν ταύτην τοῦ Βαλερίου οἰκίαν ἐλπίζοντες κατὰ τὸ ἐπόμενον

έτος νὰ διηγηθῶμεν αὐτοῖς, τὶ ἐγένετο ὁ Ὁρτένσιος, καὶ πῶς ὁ Ἀμύντας ἀνεῦρε Νιτόχριδα τὴν σύζυγόν του.

ΕΜΜΑΝ. ΓΑΛΑΝΗΣ

ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ Κ' Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Κυρία πολυτάλαντος διήρχετο· κ' ἔπεισ' ἐκ τῆς χειρός της ψέλλιον βαρύτιμον, χωρὶς νὰ τὸ ίδῃ. Εἰς κύριος ἔκει τυχών, τὸ βλέπει, τρέχει, κύπτει, τὸ λαμβάνει, ἀλλὰ ἥδη ἡ κυρία ἦν μακρὸν καὶ ἵνα μή τι κουρασθῇ ἔως οὐ τὴν προφθάση, προσκαλεῖ ἔνα παιδί ἐκεῖ, μικρὸν ὑποδηματοστιλ-βωτήν: «Νὰ, βλέπεις τὴν κυρίαν ἐκεῖ: πάρε αὐτὸν καὶ τρέξε δός της το, τῆς ἔπεισε.» Καὶ τρέχει τὸ μικρὸν παιδίκι μὲ τὸν θησαυρὸν 'ς τὸ χέρι του, τρέχει, ἀσθμαίνει εἰς τὸ πέραν ἔκρον τῆς ὄδοι, ὅπου σχεδὸν ἐξαφανίζετ' ἥδη ἡ κυρία, τὴν προφθάνει, τῆς τὸ δίδει: «Πάρετε, κυρία, τὸ βραχιόλι σας· σᾶς ἔπεισεν.» Έγύρεσεν ἡ μεγαλόσχημος κυ-ρία, ώς νὰ τὴν προσέφερον ἔνα κουμπάκι ποῦ θὰ ἔχασε, το-σοῦτον ἀδιάφορον τὴν ἥτο ὄλον τὸ δισχιλιόδραχμόν της ψέλ-λιον, ὅπερ θὰ ἥτο τύχη εἰς τὸ παρὸν κι' ἀσφάλεια τοῦ μέλλοντός του πλήρης 'ς τὸ παιδί αὐτό. «Ἐσύ τὸ ηὔρες;» ἔφωτά μετ' ἀδιαφορίας πάλιν, ἵνα κρίνῃ κ' ἐκτιμήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ προσφέρῃ ἀμοιβήν. «Όχι, κυρία,» ἀπαντᾷ μεθ' ὄλης τῆς εἰλικρινείας τὸ πτωχὸν παιδί «ἔνας ἀφέντης τωῦρε καὶ μὲ τῶδωκε νὰ σᾶς προφθάσω»... Η κυρία τὸ ἐφόρεσε κι' ἀπῆλθε, δίχως τίποτε νὰ δώσῃ 'ς τὸ παιδί, διότι — ὡς λογαριασμοῦ ἀκρίβεια καὶ τάξις βαθυπλούτου γυναι-κός! — δὲν ἥτο τὸ παιδί ὅποῦ τὸ εὔρε, δὲν τὸ ηὔρ' αὐτὸν, καὶ δὲν ὁφείλει ἄρα τίποτε 'ς αὐτὸν! Κ' εἰδε μακρόθεν τὴν σκηνὴν ὁ ποιητὴς, ὅστις εύρων τὸ ψέλλιον αὐτὸς ἀπέστειλε τὸν παιδα κ' ἐπερίμενεν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ. «Τί σε εἴπεν ἡ κυρία, τί σε ἔδωκε;» — Μ' εἴπεν: «Ἐσύ τὸ ηὔρες; καὶ τῆς εἶπα: ὅχι.» — «Αϊ;» — «Καὶ τίποτε δὲν μ' ἔδωκε.» —